

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยทำการเกษตรเน้นประสิทธิภาพการผลิตมากขึ้น โดยอาศัยลักษณะพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของการลงทุน ซึ่งทำการผลิตโดยคำนึงถึงกำไรและค่าเสียโอกาส แต่ประเทศไทยยังจำเป็นต้องพึ่งปัจจัยการผลิต ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก เช่น ปุ๋ย ยา สารเคมี และสารกำจัดศัตรูพืช มาใช้แทนปัจจัยการผลิตในธรรมชาติ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก หรือว่าสารชีวภัณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งการพัฒนาการเกษตรในปัจจุบันดำเนินไปอย่างรวดเร็ว โดยขาดความระมัดระวัง ทำให้มีต้นทุนในการผลิตสูง และส่วนใหญ่เกษตรกรทำการเกษตรแบบพืชเชิงเดี่ยวหรือพืชเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผลให้เกษตรกรประสบกับความขาดทุน เมื่อเกิดวิกฤตภัยแล้งหรือน้ำท่วม ทำให้ผลผลิตเกิดความเสียหายและขาดทุนในที่สุด

ประเทศไทยได้ประสบปัญหาวิกฤตภัยแล้งเมื่อปี 2559 ส่งผลให้ผลผลิตของเกษตรกรเกิดความเสียหายและไม่ได้ผลผลิต จนเกิดความเดือดร้อนกันถ้วนหน้า

ระบบการปลูกพืชของเกษตรกรไทยนั้นแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ขึ้นอยู่กับทรัพยากรและข้อจำกัดที่มีอยู่ภูมิศาสตร์และภูมิอากาศของฟาร์ม นโยบายของรัฐบาลเศรษฐกิจ แรงกดดันทางสังคมและการเมือง รวมถึงปรัชญาและวัฒนธรรมของเกษตรกร

เพื่อน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชรัชกาลที่ 9 ที่มีต่อปวงชนชาวไทย ที่ได้ทรงพระราชทานแนวทางการพัฒนาเกษตรทฤษฎีใหม่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดทำโครงการ 5 ประสาน สืบสานทฤษฎีใหม่ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเกษตรกรรายย่อยให้สามารถเลี้ยงตนเองได้ มีรายได้และอาหารไว้บริโภคอย่างเพียงพอตลอดปี ทั้งนี้ ในการดำเนินโครงการ กระทรวงฯ ได้สนับสนุนให้เกษตรกร นำแนวทางทฤษฎีใหม่มาปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรในพื้นที่ของตน ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ของเกษตรกรโดยมุ่งหวังจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้เกิดจากการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ครอบครัวและชุมชน โดยการสร้างอาชีพอย่างเหมาะสมกับทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า โดยได้คัดเลือกเกษตรกรที่มีความพร้อมเพื่อดำเนินการในปี 2560 จาก 882 อำเภอ จำนวน 70,000 รายในพื้นที่ 77

จังหวัด ทั้งนี้ผู้ที่เข้าร่วมโครงการต้องเป็นเกษตรกรที่ยังไม่เคยดำเนินกิจกรรมเกษตรทฤษฎีใหม่ อย่างเป็นทางการมาก่อนและการเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ โดยมีคณะกรรมการ ขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการคัดเลือก เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ ซึ่งผลการดำเนินการโครงการฯ ปีงบประมาณ 2559 ปรากฏว่าทั่ว ประเทศมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการครบ 70,000 ราย ตามเป้าหมาย (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2560)

อำเภอคดยหล่อ ส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ ตั้งแต่ปี 2554 ซึ่งใน การดำเนินการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ของอำเภอคดยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าพื้นที่ทำ การเกษตรที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากเป็นพื้นที่สูง และขาดแคลนแหล่งน้ำ แต่มีบางพื้นที่ที่เป็นที่ราบ และราบลุ่มแม่น้ำปิง เป็นแหล่งทำการเกษตรที่สำคัญ เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชไม้ผลหลาย ชนิด พื้นที่สำหรับทำการเกษตรมีลักษณะหลากหลายของพื้นที่ มีทั้งที่ราบลุ่มแม่น้ำ ที่ราบเชิงเขา ที่ ดอน และตามบริเวณไหล่เขา พืชที่เกษตรกรทำการเพาะปลูกก่อนข้างหลากหลาย อาศัยความ เหมาะสมตามพื้นที่ความต้องการของตลาดและการดำรงชีพ ส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรที่ทำการเกษตร ในอำเภอคดยหล่อ ยังทำการเกษตรแบบเชิงเดี่ยว ซึ่งในสถานการณ์ในปัจจุบัน ทำให้เกิดความเสี่ยง ในด้านเศรษฐกิจ การขึ้นลงของราคาผลผลิตทางการเกษตรและยังเสี่ยงต่อภัยธรรมชาติทำให้ผล ผลิตเสียหาย ทำให้เกษตรกรขาดรายได้ หรือมีรายได้ไม่ต่อเนื่องตลอดทั้งปี การน้อมนำแนวทางการ ทำการเกษตรในรูปแบบของเกษตรกรทฤษฎีใหม่ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อมาปรับใช้ กับสภาพพื้นที่ ที่มีความแตกต่างละพื้นที่ ตามความเหมาะสมทั้งภูมิประเทศ ภูมิเศรษฐกิจ ภูมิสังคม เพื่อให้เกษตรกรมีความเข้มแข็งในการดำเนินชีวิต และมีความเป็นอยู่ที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง

การศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจและปัจจัยอื่น ๆ ของเกษตรกรในอำเภอคดย หล่อ จังหวัดเชียงใหม่ จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งเพื่อการดำเนินการของโครงการ 5 ประสาน สืบสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งจะทำให้ทราบถึงผลความสำเร็จของโครงการ ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคใน การสำเร็จ ทำการเกษตรทฤษฎีใหม่อย่างไรบ้าง ตลอดจนข้อคิดเห็นของเกษตรกรต่อโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ถวายในหลวง เพื่อสามารถนำข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาไป ประกอบการวางแผนและปรับปรุงในการส่งเสริมและการขยายผลของโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ถวายในหลวง ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อีกจำนวน 70,000 ภายในอนาคต

ดังนั้นเพื่อเตรียมความพร้อมให้การดำเนินงานในระยะต่อไป อย่างมีประสิทธิภาพจึง ควรอย่างยิ่งที่จะได้มีการทบทวนและวิเคราะห์การดำเนินงานในระยะที่ผ่านมาว่ามีประเด็นปัญหา

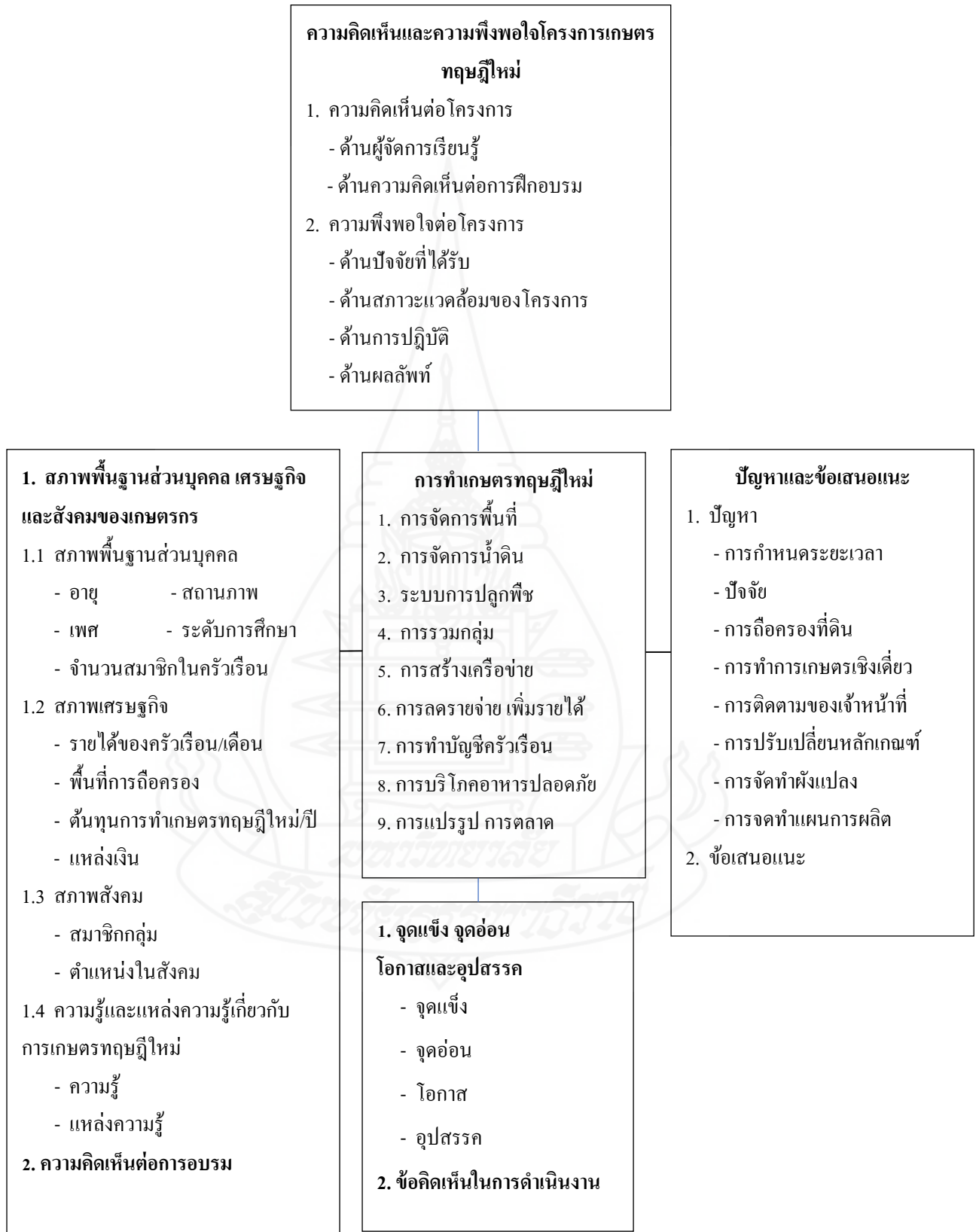
อย่างไร และมีปัจจัยอะไรที่เกื้อหนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย รวมถึงพัฒนาแนวทางหรือกลยุทธ์ในการดำเนินงานเพื่อให้โครงการในระยะต่อไปประสบความสำเร็จทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจึงเป็นที่มาของการศึกษาเรื่อง การดำเนินโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจ สังคมของเกษตรกรผู้ร่วมโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่
- 2.2 เพื่อศึกษาความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่
- 2.3 เพื่อศึกษาการนำหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ไปสู่การปฏิบัติและความคิดเห็นต่อการฝึกอบรม
- 2.4 เพื่อศึกษาความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการ 5 ประสานสืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่
- 2.5 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่
- 2.6 เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และข้อคิดเห็นในการดำเนินงานโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดของการวิจัย เรื่อง การดำเนินโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ มีการกำหนดประเด็นในการศึกษา กรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพที่ 1.1 ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการศึกษา

4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

4.2 ขอบเขตของเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ เกี่ยวกับ

4.2.1 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในด้านของข้อมูลทั่วไป การเป็นสมาชิกของสถาบัน/กลุ่ม พื้นที่ที่ถือครองที่ดินสภาพการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ อาชีพ รายได้ แหล่งจำหน่ายผลผลิต

4.2.2 ข้อมูลรายได้ของเกษตรกรและกิจกรรมที่เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ ที่เข้าร่วมโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ในพื้นที่อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

4.2.3 ข้อมูลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่

4.2.4 ปัญหาในการดำเนินงานโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร

4.2.5 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการดำเนินการโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่

4.2.6 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่

4.3 ขอบเขตด้านเวลา การวิจัยเรื่องนี้ได้เก็บรวบรวมการประเมินผลโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างเดือน มกราคม 2561 ถึงเดือนมิถุนายน 2561

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 สภาพทางสังคม หมายถึง ลักษณะทางสังคมของเกษตรกรประกอบด้วย อายุ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานเกษตร สถานะทางสังคมในชุมชนและการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม

5.2 สภาพทางเศรษฐกิจ หมายถึง ลักษณะทางเศรษฐกิจประกอบด้วย จำนวนแรงงานที่ใช้ในครัวเรือน ขนาดพื้นที่และรายได้

5.3 ความรู้ด้านหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักทฤษฎีใหม่ ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น ทฤษฎีใหม่ขั้นตอนที่ 2 และทฤษฎีใหม่ขั้นตอนที่ 3

5.4 ความพึงพอใจต่อโครงการ หมายถึง ความพึงพอใจต่อโครงการ 5 ประสานสืบสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ อำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่เกี่ยวกับ ปัจจัยที่ได้รับสถานะแวดล้อมของ โครงการ การนำไปปฏิบัติและผลลัพธ์ของโครงการ

5.5 ความคิดเห็นต่อโครงการ 5 ประสาน คือ ความคิดเห็นต่อโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ อำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่เกี่ยวกับผู้จัดการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้

5.6 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ หมายถึง การวัดความรู้ของเกษตรกร เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่

5.7 แหล่งที่ได้รับความรู้ด้านเกษตรทฤษฎีใหม่ หมายถึง แหล่งความรู้ต่าง ๆ ของ เกษตรกรที่ให้ความรู้ทางด้านการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นแหล่งใดก็ตาม เช่น สื่อทางด้านบุคคล สื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ เป็นต้น

5.8 การนำหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน หมายถึง การนำ หลักการความรู้ต่างๆ ที่ได้รับมา ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเกณฑ์การแบ่งระดับการนำไปใช้ แบ่งเป็น น้อยที่สุดจนถึงมากที่สุด ได้แก่ ประเด็นการวางแผนและการจัดการพื้นที่ การใช้ที่ดินอย่าง คุ่มค่าที่สุดและการบำรุงดิน การจัดการน้ำ ระบบการปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน การรวมกลุ่ม การสร้างเครือข่าย การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมา ปรับใช้ การใช้ปุ๋ยชีวภาพ สารสมุนไพรและสารชีวภัณฑ์ การวางแผนการใช้จ่ายเงินเท่าที่จะเป็น การลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น การทำบัญชีครัวเรือน การปลูกไม้ใช้สอย การบริโภคอาหารปลอดภัย การแปรรูปเพิ่มมูลค่าผลผลิต และการจัดการตลาดธุรกิจเกษตร

5.9 ธุรกิจเกษตร หมายถึง การดำเนินการกิจกรรมทั้งหลายนับตั้งแต่การผลิต การ จำหน่าย ปัจจัยการผลิตสินค้าเกษตร รวมทั้งธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร

5.10 บันทึกบัญชีครัวเรือน หมายถึง การทำบัญชีหรือรายรับรายจ่ายประจำวัน รวมไปถึง ถึงการบันทึกข้อมูลด้านอื่นๆ ในชีวิตครอบครัว เช่น บัญชีทรัพย์สิน บัญชีพืช พันธุ์ไม้ บัญชีความรู้ บัญชีภูมิปัญญา

5.11 การดำเนินงานโครงการ 5 ประสาน หมายถึง การบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้ เกษตรกร ปรชาญเกษตร ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคการศึกษา

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ช่วยให้เกษตรกรนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนและตัดสินใจดำเนินโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรรายใหม่

6.2 สามารถนำผลการวิจัยไปส่งเสริมและพัฒนากิจการดำเนินโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่สู่เกษตรกรให้มากยิ่งขึ้น

